

WISE

Namnet Wise (Sapiens) är ett vanligt namn i medeltidens hansestäder, varför det naturligtvis måste röra sig om ett flertal olika släkter med samma namn. Dopnamnsjämförelser ger dock vid handen, att Visbyslätten hör ihop med Lippstadtsläkten. Därigenom var Visbyborna även befreundade med Lübeckslätten, vars mest framträdande representant var Tideman 1307-1324¹, men det är oklart hur. Trots det kan ingen direkt kontakt med, eller utflyttning till Lübeck beläggas. Däremot återfinns medlemmar på olika sätt i Riga, Reval, Stockholm, Stralsund och Kalmar.

I Visby, liksom i Lippstadt men inte i Lübeck, tillhörde Wiseläkten de främsta i staden och uppvisar en rad rådsmedlemmar, liksom även i Stockholm. Av Lippstadtrådmännen måste Nicolaus 1281-1296² ha varit en nära släkting till Tideman i Visby (tabell 1). Möjligen var det en yngre bror. Revalrådmannen Tideman torde ha varit en son till Visbyrådmannen Nicolaus.

Det är oklart huruvida den senare Wiseläkten är en avläggare av denna tyska Wiseläkt³.

Tabell 1

TIDEMAN: Född i Lippstadt omkring 1225. Inflyttad till Visby ca 1255 och borgare där ca 1255-1285. Med tanke på ättlingarnas senare positioner torde det stå utom tvivel, att han suttit i det tyska rådet senast ca 1275-1285. Barn(?):

Nicolaus: Tabell 2.

Henrik: Tabell 6.

Johannes: Tabell 10.

Lodwig: Född i Visby omkring 1265. Prästerlig? Jämför gardianen *Lodwig* som avled ca 1324⁴.

Arnold: Tabell 15.

Dotter: Född omkring 1255. oo(?) Gobelin *Grueten*.

Tabell 2

NICOLAUS: Son till Tideman(?), tabell 1. Född omkring 1255. Rådman i Visby 1320, då hustrun avled och begravdes i S:t Hans' kyrka⁵. oo *Hildegund* N som dog 1320⁵. Barn(?):

Tideman: Tabell 3.

Hartwik: Tabell 4.

Henrik: Född i Visby omkring 1290. 1321 köpte han hus på "Bodenstraten" i Stralsund av Henrik Meppen⁶. Samma år var samma stad skyldig honom och brodern Hartwik 300 mark⁷. 1333 sålde han det 1321 inköpta huset genom Tideman Klinge⁸. Säkerligen har Henrik aldrig blivit borgare i Stralsund, men däremot varit högst verksam i samma stad några år.

Hildebrand: Född i Visby omkring 1295. Borgare i Visby 1343 då Västeråsprästen Mathias Egidsson var skyldig honom pengar⁹ som återbetalades i Brügge.

Dotter: Född i Visby omkring 1285. oo(?) Gotskalk *Greser*.

Wendese: Född omkring 1295. 1358 14/10 blev hon ihågkommen med 5 mark penningar i Hildegund *zobbers* testamente¹⁰. Hon anges då med frutitel. 1364 15/6 blev hon åter ihågkommen av Hildegund *Zobber* i ett testamente, nu med 5 mark penningar och den vackraste av hennes röd(skinns)pälsar¹¹. S d blev hon också ihågkommen av Hildegunds moder, kusinen Helenborg *Wise*, med 5 mark och hennes bästa mantel och livklädnad¹². oo Johannes van *Vechta*.

Tabell 3

TIDEMAN: Son till Nicolaus(?), tabell 2. Född i Visby(?) omkring 1285. Borgare i Reval 1323¹³. Rådman där 1330-1335¹⁴. oo NN, änka efter Nicolaus *Werle*¹⁵. Barn:

Nicolaus: Avstod 1353 4/1 sin egendom till sin mor och sina halvsyskon från moderns första äktenskap, då han ämnade inträda i kloster i Reval¹⁵.

Tabell 4

HARTWIK/HARTERE: Son till Nicolaus(?), tabell 2. Född i Visby omkring 1290. Borgare i Visby då han 1321, jämte brodern Henrik, lånade ut 300 mark till staden Stralsund⁷. Rådman 1341 då han sändes till Ryssland och Balticum för förhandlingar rörande vaxhandeln, vilket ledde till ett fördrag 1342 6/1¹⁶. Han avled 1351(?) 5/2 och begravdes hos Visbyfranciskanerna¹⁷. Av utrymmet på gravstenen att döma bör han vid sin död ha varit borgmästare. Barn(?):

Henrik: Född i Visby(?) omkring 1320. Borgare i Reval 1365-1375¹⁸. Död före 1381¹⁹.

Lambrecht: Tabell 5.

Hildebrand: Född i Visby omkring 1330. 1374 27/10 överlät han sitt hus på skomakarnas huvudgata i Reval till borgaren där, Johannes Vasholt²⁰. Han avled i pesten 1385 och begravdes hos Visbyfranciskanerna²¹.

Hillike: Född i Visby omkring 1330. Hon avled 1350 och begravdes hos Visbyfranciskanerna^{21a}. Hon anges då endast som "fröken Hillike".

Tabell 5

LAMBRECHT: Son till Hartwik(?), tabell 4. Född i Visby omkring 1325. Köpman där 1368 då han importerade diverse och öl från Lübeck²². Rådman 1370 då han förde tyg från Lübeck till Reval²³. 1382 förde han varor till/ från Reval värda 55 pund²⁴. 1383 förde han på samma trad gods värt 30 pund grote²⁵. Han avled i pesten 1389 och begravdes hos Visbyfranciskanerna²⁶. Son(?):

LAMBRECHT: Född i Visby omkring 1350. Han avled i pesten 1389 och begravdes med hustrun hos Visbyfranciskanerna²⁶. oo Elisabeth N, död i pesten 1389²⁶. Barn:

Haseke: 1393 var Lübeckborgaren Tideman Lune skyldig henne 200 mark lübskt²⁷.

Tabell 6

HENRIK: Son till Tideman(?), tabell 1. Född i Visby omkring 1260. En stor del av hans verksamhet har varit förlagd österut, då han vid ett flertal tillfällen omtalas i Riga. 1290 25/12 var han skyldig Rigarådmannen Mauritz 7 mark silver²⁸. 1291 22/4 var han med Jacob Svenske skyldig Rigarådmannen Holt van Minden 1 skeppspund vax²⁹. 1303 hade han fordran på Wasil i Riga, vilken var skyldig honom 1 skeppspund smält vax³⁰. Samma år förde han in 13 femter vax i Boston, England³¹. 1309 hyrde han ut sitt hus i Riga³². Samma år var Conrad Prexe, borgare där, skyldig honom 40 mark och 5 viertung Novgorodiskt silver³³. oo(?) ca 1285/ 1290 Gerborg, dotter till Jacob *Silkentopp* och änka efter Jordan *Zobber*. Barn(?):

Nicolaus: Tabell 7.

Copeke: Tabell 8.

Gertrud: Född i Visby omkring 1290. oo(?) N *Skagge*.

Greta/Margareta: Född i Visby omkring 1295. oo ca 1315 Johannes *Pleskow*³⁴. Änka ca 1335³⁵ och 1340(?) utflyttad till Lübeck, där hon fick burskap 1341 22/2³⁶. I sin nya hemstad gjorde hon testamenten 1347 16/3³⁷ och 1357 30/4³⁴ och omtalas för övrigt där bl a 1358 14/10¹⁰, 1364 15/6³⁸, 1365 21/5³⁹ och 1367 26/6⁴⁰.

Tabell 7

NICOLAUS: Son till Henrik(?), tabell 6. Född i Visby omkring 1290. Utflyttad till Stralsund där han omtalas 1322-1334⁴¹. Barn(?):

Nicolaus: Borgare i Stralsund 1381⁴². Ättlingar till honom i samma stad var väl Nicolaus 1444⁴³ och Hans 1463⁴⁴.

Tabell 8

COPEKE: Son till Henrik(?), tabell 6. Född i Visby omkring 1295. Borgare där då han 1338 26/1 utsågs till testamentesverkställare av Gertrud *Gruten*⁴⁵. Barn(?):

Hinse: Född i Visby omkring 1320. Borgare i Dorpat 1365 1/11⁴⁶.

Godeke/Jodeke: Född i Visby omkring 1325. Köpman där 1368, då han förde 46 mark till Lübeck⁴⁷. Samma år förde han 24 mark i motsatt riktning⁴⁸. Troligen i kompanjonskap med kusinen Jacob *Pleskow*⁴⁹. Avsaknanden av vidare omnämningen skulle kunna tyda på att han avlidit i pesten sommaren/ hösten 1368.

Nicolaus: Tabell 9.

Gherborch: Född i Visby omkring 1325. I Visby 1347 16/3, då fastern Margareta kom ihåg henne i sitt testamente med 2 mark penningar³⁷.

Margareta: Född i Visby omkring 1330. I Visby 1347 16/3, då fastern Margareta kom ihåg henne i sitt testamente med 2 mark penningar³⁷.

Tabell 9

NICOLAUS: Son till Copeke(?), tabell 8. Född i Visby omkring 1325. Utflyttad till Kalmar omkring 1355(?). Barn(?):

Jacob: Borgare i Kalmar 1402⁵⁰.
Nicolaus: Skräddare i Kalmar 1402⁵¹.

Tabell 10

JOHANNES: Son till Tideman(?), tabell 1. Född i Visby omkring 1260. Borgare där 1312 1/2 då han jämte Gerlak van *Stene*, Johannes *Kruse* och Anselm *Buchem* lånade ut 350 mark silver lödig vikt till hertig Erik Magnusson⁵². Barn(?):

Henrik: Tabell 11.

Everhard: Tabell 13.

Lodwig: Tabell 14.

Helenborg: Född i Visby omkring 1295. I Visby 1350 1/3 då hon var lekman i Linköpings stift⁵³. 1358 var hon överflyttad till Lübeck då hon avslutade sitt handelsbolag med svägerske- och kusinbarnen Herman och Simon *Swerting*⁵⁴. 1371 köpte och sålde hon egendomen Lauerhof utanför Lübeck⁵⁵. 1364 15/6¹² och 1383 24/2 gjorde hon testamenten i Lübeck⁵⁶. Hon avled, omkring 90 år gammal ca 1383/1385. oo ca 1315 Henrik *Zobber*.

Dotter: Född i Visby omkring 1295. oo(?) Gerwin *Holthuser*⁵⁷.

Metteke: Född i Visby omkring 1305. I Visby 1358 14/10 då hon blev ihågkommen av systerdottern(?) Hildegund *Zobber* med 2 ½ mark penningar i hennes testamente¹⁰.

Tabell 11

HENRIK: Son till Johannes(?), tabell 10. Född i Visby omkring 1290. Rådman i Visby omkring 1343 då släktingen (mostern?) *Helenborg* avled och begravdes hos Visbyfranciskanerna⁵⁸. Barn(?):

Hinse: Tabell 12.

Tomas: Född i Visby omkring 1325. Köpman där(?) då han 1382 förde varor till/från Reval, jämte Arend Warendorp, värda 27 pund⁵⁹.

Lodwig: Född i Visby omkring 1330. (Visby)skeppare 1382, då han i Reval betalade 5 öre i pundtull för skepp och frakt⁶⁰.

Tabell 12

HINSE: Son till Johannes(?), tabell 11. Född i Visby omkring 1320. Köpman och borgare där 1368, då han förde ut 12 mark från Visby till Lübeck⁶¹. 1369 exporterade han diverse på Markward *Wulfs* skepp till Lübeck⁶². På samma skepp exporterade han vid en ny vända smör för 30 mark⁶³ och införde salt till Visby för lika mycket⁶⁴. Frilloson(?):

Hinse Wisink: Född i Visby omkring 1340(?). Köpman där 1369 då han förde fällar värda 50 mark från Visby till Lübeck⁶⁵.

Tabell 13

EVERHARD: Son till Johannes(?), tabell 10. Född i Visby omkring 1295. 1358 14/10 avunculus (morbror) till Hildegund *Zobber*¹⁰. Dotter:

GESKE: Född i Visby omkring 1320. I Visby 1358 14/10 och 1364 15/6 då hon blev ihågkommen i kusinen Hildegund *Zobbers* testamenten med 2 ½ respektive 3 mark penningar⁶⁶. oo(?) Henrik *Zobber*. Barn:

Herman: Född i Visby omkring 1340. I Visby 1358 14/10 i Hildegund *Zobbers* testamente då han fick 5 mark¹⁰. 1364 15/6 omnämnd i samma Hildegunds testamente¹¹. Han avled före 1379 9/6, då hans arvingar hade fordran på Lübeckborgaren Tideman *Geismar*, vilken för de avlidna Herman Wise och Bertold *Stenbeke* tagit i förvar 2 läster järn och 2 "lagena" smör⁶⁷.

Elisabet: Se *Zobber*.

Tabell 14

LODWIG: Son till Johannes(?), tabell 10. Född i Visby omkring 1300. Borgare i Reval 1341 då han till sina barn och hustru förlänade hus och 20 mark silver⁶⁸. 1345 förmyndare för kusinen(?) Tidemans barn⁶⁹. Han levde 1346⁷⁰ men var död 1354⁷¹. oo N, dotter till Revalborgaren Johannes Havempe. Barn:

Johannes: I Reval 1354, då han gav 1 mark ränta i sitt hus till en vicaria⁷¹. Sannolikt avliden före 1362, då bröderna Johannes och Rikhard Rike, borgare i Reval, överlät Johannes' hus till barnen till Revalrådmannen Johannes *Lippe*⁷².

Tabell 15

ARNOLD: Son till Tideman(?), tabell 1. Född i Visby omkring 1265. Utflyttad till Stockholm omkring 1290. Borgare där ca 1290-1325. Barn(?):

Arnold: Född ca 1290.

Gerhard: Tabell 16.

Tabell 16

GERHARD: Son till Arnold(?), tabell 15. Född i Stockholm omkring 1295. Borgare i Stockholm 1324⁷³. Troligen rådman 1336 2/5⁷⁴. Barn(?):

Arnold: Borgare i Stockholm 1351⁷⁵.

Godhard/Godeke: Borgare i Stockholm 1355 4/2⁷⁶. Borgmästare(?) där 1368⁷⁷. En ättling till honom var möjligen Stockholmsrådmannen och -borgmästaren Claus Wise 1448-1471⁷⁸.

Gerhard: Född i Stockholm omkring 1325. Borgare där 1359-1368⁷⁹. På något sätt var han eller hans hustru befryndad med släkten van dem *Berghe*, då de 1361 19/3 överlät hus i Reval till Gotfrid van dem *Berghe*⁸⁰.

Kristian: Borgare i Stockholm 1355 4/2⁷⁶.

NOTER

1) LBM I 25, Joh-Q s 1, Jac-Q s 609, Mar-Q s 59. Död före 1328. 2) WUB VII 1768, 2400. 3) 1697 fanns inte mindre än 5 olika personer med tillnamnet Wis, nämligen Morten (MeSt 71 s 364), Lars (MeSt 71 s 365), Olof och Johan (MeSt 71 s 366), samt Botel (MeSt 71 s 367). 4) B 99 p 57. 5) GG II 457. 6) ZSS 2052. 7) ZSS 2055. 8) ZSS 2814. 9) B 99 första bladet. 10) LBM II 725. 11) Hs 771 p 122. 12) DS VIII 7001. 13) WSR 190. 14) Bunge s 54, WSR 335, 419. 15) WSR 836. 16) HUB III 590. 17) GGW 508. 18) PRS III 270, ZESR 205, 282, 325, 406, 545. 19) ZESR 743. 20) ZESR 506. 21) B 99 p 67. 21a) B 99 p 65. 22) "Wisen Lambrecht", HPZ 403. 23) PzfB 1370 p 487. 24) RevPzf II 1330. 25) RevPzf II 1843. 26) B 99 p 68. 27) NStB 1393 1/10, Koppe GF. 28) RS 1829. 29) RS 632. 30) RS 1609. 31) DN XIX s 476. 32) RS 948. 33) RS 290. 34) LBM II 642. 35) Se Johannes *Pleskow*. 36) *Civilitates* 1341:67. 37) LBM I 249. 38) DS VIII 7001. 39) Hs 771 p 129. 40) DS IX 7544. 41) ZSS 1015, 2091, 2904, ÅSB 230. 42) SLM I 672. 43) SLM V 197. 44) SLM V 605. 45) LBM I 165. 46) UBL III 539. 47) HPZ 92. 48) HPZ 106. 49) Jmf Jacob *Pleskows* yngste son, Gotfrid/Godeke. 50) KTB s 132. 51) KTB s 132. 52) DS III 1834. 53) DS VI 5225. 54) NStB I 831:5. 55) Mag-Q s 647. 56) Hs 771 p 331. 57) Jmf LBM II 725. 58) B 99 p 63. 59) RevPzf II 1250. 60) RevPzf II 1389. 61) HPZ 402. 62) PzfB 1369 p 261v. 63) PzfB 1369 p 262v. 64) PzfB 1369 p 264v. 65) PzfB 1369 p 324v. 66) LBM II 725, Hs 771 p 122. 67) B 35 fol 105. 68) WSR 519. 69) WSR 644. 70) WSR 665. 71) WSR 883. 72) ZESR 46. 73) DS III 2472. 74) DS IV 3220. 75) DS VI 4740. 76) DS VI 5087. 77) HPZ 363, 645, 646. 78) SRR II s 8. 79) WSR 1047, ZESR 17, HPZ 364, 373, 632, 640. 80) ZESR 17.